

terapie klusákem

O málokteré knize se toho v poslední době tolik napsalo a namluvilo. Pavel Klusák se v ní rozhodl nasvítit zcela novým způsobem životní příběh Karla Gotta. Namísto obvyklé životopisné devótnosti přistupuje k tématu s pokorou a úctou k faktům. Dává tak do souvislostí některé události, o kterých se dosud mluvilo jen útržkovitě a polohlasem. Mapování československé socialistické popmusic by tak mohlo konečně získat faktografický základ a nostalgická retro dojmologie by mohla definitivně odejít na stránky laciného bulváru.

KNIHOVNA PAVEL KLUSÁK – GOTT. ČESKOSLOVENSKÝ PŘÍBĚH
HOST, 2021, 432 STRAN
TEXT MARTIN ŠINKOVSKÝ A MARTIN ZOUL
FOTO HOST

M. Š.: Karel Gott ze sebe dokázal během života vytvořit naprosto neživou hmotu, která tu s námi všemi prostě byla a sama sebe chránila silovým polem.

Tento status nesmrtelného si Gott pečlivě budoval dlouhé desítky let a dokonale se všem propal pod kůži jako vězeňská kérka. Uvědomme si, že aktivně vystupující Gott na nás působil déle než nacistická a komunistická diktatura dohromady, to z hlavy prostě nedostaneme. Paradoxně přitom Gott poslední zapamatovatelné písničky nazpíval někdy na počátku 90. let, pak už jen těžil z minulosti. Tento monumentální pomník pečlivě opečovávají i pozůstalí.

Za ta léta se nikdo ani náznakem nepokusil proniknout za onen elektrický plot chránící věčný život Božského. Až přišel Pavel Klusák a geologickým kladivkem začal narušovat dokonale hladký povrch připomínající monolit z Vesmírné odyssey. Sysifovská dvojsečná práce. Pro jednu je hrdina, pro druhé zrádce národa, který říká, že naše národní zlato je tak trochu kočiči.

M. Z.: Já bych především polemizoval s myšlenkou, že je Klusákovo obrazoborectví nějakým bleskem z čistého nebe. Velká část věcí, které v knížce působí nově a objevně, už nějakým způsobem ve veřejném prostoru existovala – ať už se to týká kauzy Gottovy veřejné masturbace nebo Gondolánovo přiznání, že to s tím slavným angažmá v Las Vegas na konci šedesátých let vlastně nebylo až tak horké. Klusákův přínos spočívá hlavně v jeho schopnosti tyhle epizody syntetizovat a zasazovat do širšího rámce, kterým je tu především neustálé utvrzování čtenáře v tom, do jaké míry se za svůj obraz nedotknutelného zasloužil sám Gott.

A zase: tohle je něco, o čem se vědělo už před Klusákem. Třeba tuhle mi dlouholetá televizní dramaturgyně Alena Berková líčila, jak jí Gott po revoluci říkal, že si nepřeje, aby televize vysílala jeho staré písničky, vždyť má přece úplně nový materiál. V tomhle případě měl ale smůlu, jedna věc je mít pod kontrolou svoji image, zcela jiná situace je v oblasti dramaturgie pořadů.

M. Š.: Přesně, jak říkáš, u těchto přehlížených či zlehčovaných záležitostí z Gottova života je Klusákovým přínosem systematicčnost, s jakou je dává do kontextu svého ústředního narativu. Díky ní dostávají někdejší pukliny v Gottově životě relevantní oporu. Vzpomínám si, že když jsem nějaké Gottově fanynce vysvětloval, jak to je s jeho sebeláskou v tramvajích, poslala mě k šípku s tím, že si vymyslím a jen na Gotta kydám špinu. Ted' už tyhle výstřely mají pevnou půdu: Klusákovu autoritu se pokusí zpochybnit málokdo.

Vedle této syntézy jednotlivostí bych vyzdvihl Klusákovu rekonstrukci Gottova pokusu o emigraci v sedmdesátých letech. Tady vidím těžiště díla, které jsem si pro sebe rozdělil na tři části: první končí začátkem německého dobrodružství, druhá anti-chartou. Cítím jistou disproporcii v tom, jak Klusák drží téměř půlku knihy před normalizací. Jsou zde dvě zajímavé informace. Jednak byl Gott prvním popovým zpěvákem, který měl u nás vlastní elpíčko, což se do roku 1965 nikomu jinému nepovedlo. Pak byl také první, kdo měl samostatný koncert jako sólo interpret. Do té doby vždy šlo o nějak sestavovanou pásmu různých zpěváků, zpěvaček a kapel. Klusák následně skvěle a podrobně popíše sedmdesátá léta a zbytek bere tak nějak šmahem, což je škoda. Myslí, že by téma skouslo rozdělení na dvě knihy, kdy druhá by začínala společně s osmdesátými lety.

Mimochodem – úplně jsem si zamiloval pasáž o protichartistických vystoupeních. Gottův projev v Divadle hudby mu jako ghostwriter napsal normalizační veršotepec Miroslav Florian a nesmrtelný Zlatý slavík v něm opěvoval a recitoval Florianovy verše. Do toho tu ještě Gott stihl odcitovat kus textu ze své písně na aktuálním albu, čímž si jej zároveň zpropagoval. Ne nadarmo kdesi Michael Palin z Monty Pythonů řekl, že humor Čechů je mu nejbližší. Tohle je brilantní moment!

M. Z.: Vidiš, já třeba v tomhle ohledu stoprocentně přijal Klusákův pohled, že se toho v osmdesátkách z pohledu tématu knížky vlastně zas tolik nestalo. Naopak tu oceňuju větší přítomnost širších exkurzů do reality tehdejšího soubyznysu (které mimochodem prostupují celým dílem a skvěle dotváří ústřední vyprávění). Mám na mysli třeba nástup zpěváků zcela jiného typu (Žbirka), zmínku o janečkovsko-vágnerovských klikách a podobně. Co se té kapitoly o emigraci týče, musím se nyní přiznat k jisté recenzentské předpojatosti. Mě to detektivní líčení dne po dni, kdy se čtenář málem dozví i to, kolik bavorských párečků si ten který den dal Gott v hamburském hotelovém bufetu k snídani, ukrutně nudilo. Kromě toho, že ostře kontrastuje s odsypajícím publicistickým stylem zbytku knížky, dalo se to celé shrnout v několika odstavcích.

M. Š.: Ta nenávisť ke Žbirkovi byla skvělá. Ale možná že pro Gotta byly osmdesátky kromě toho, že stárnul a začínal to pocítovat, nuda. Ta normalizační šed' však byla v této dekádě naprosto určující a dějinná. I s ohledem na to, jakou péči Klusák věnoval padesátým a šedesátým létům, mi to přijde jako nevyužitá šance. To však nemusí být autorka chyba, tenhle rychlý průlet osmdesátými lety mohlo způsobit více vnějších faktorů (čas, peníze), a třeba devadesátá léta musela být pro Gotta mentální peklo. Klusák jen našukává jeho příklon ke konspirační víře v moc iluminátů, podle mě si to ovšem zaslouží podrobnější průzkum.

V souvislosti s touto zkratkovitostí pak může být úplně chybný konstrukt, který Klusák připisuje Gottovi v období sametové revoluce. Klusák v podstatě pouze popisuje až prosincový zpěv hymny společně s Krylem a jen na okraj zmiňuje, že snad Gott napsal premiéru Adamcovi dopis. Cituje Gottovu autobiografii Má cesta za štěstím, kde zpěvák zmiňuje, že dopis poslal 25. listopadu. Pravda je však trochu jinde a ještě víc nahrává Gottovi. Jeho dopis Adamcovi se v Rudém právu objevil už 20. listopadu, tedy hned v pondělí po zákroku na Národní třídě. Je to krátký text s titulkem Dopis K. Gotta a skutečně v něm volá po dialogu mezi všemi. Možná to je detail, ale Gotta staví do mnohem příznivějšího světla, než Klusák nabízí.

M. Z.: Tak ona má ta knížka ne náhodou podtitul Československý příběh. Ale jasně, klidně si dovedu představit pokračování v duchu toho, kdy Daniel Kaiser rozdělil svoji knihu o Václavu Havlovi na části Disident a Prezident. Faktem ale je, že Klusák na těch pár stovkách stránek, které se mimochodem čtou skoro samy, nabízí přesně to, co slibuje v úvodu. Navíc se mi zdá, že se mu tím rozruchem, který vydání knížky (a souběžně i podcastu Gották na platformě Audionaut) vyvolalo, podařilo do jisté míry pootočit dominantní diskurz o tom člověku

a jeho době. Svým způsobem mi dokonce přijde, že teď budeme dělit naše potýkání se s Gottem na dobu před Klusákem a po něm.

Ještě k tomu zrádovství, které v úvodu zmiňuješ: tady fakt nejde o nějaké laciné obrazoborectví, spíš o snahu podívat se na Gotta jako na člověka s jeho ješitnostmi, místy až chorobnou touhou po slávě a nakonec i tím iluminátským blouzněním ke stáru. Gott za svého života dělal všechno proto, aby se tahle část do jeho monolitického obrazu vůbec nepromítla. S jeho přítomností jsem přítom v českém kulturním panteonu nebyl smířenější než teď.

M. Š.: S tím pootáčením dominantního narativu bych ještě počkal. Lidé si na Gotta nenechají sahat, je to jejich poklad. Na druhou stranu kdo je to ten Klusák, že? Ale určitě je skvělé, že tahle knížka vznikla. Třeba nastartuje trend čtivě napsaných profilů, které neadorují popisovaný objekt. Nejen v tomto směru Klusák odvedl nedocenitelnou práci. Zaujaly mě i jeho povzdechy nad tím, jak málo existuje relevantních pramenů o Gottově životě. O božském Karlovi se prostě nesmělo referovat ve zlém, což mimo jiné dokazuje i v úvodu popisovaná historka o tom, jak se lidé kolem Gotta snažili ještě relativně nedávno režírovat práci německých filmařů.

Zároveň nejde o nějakou intelektuální honbu za senzačním stržením masky bezchybného zpěváka. Klusák pečlivě popisuje první Gottovy kroky a také prostředí, ve kterém probíhaly. Jak píše o konci padesátých a celých šedesátých letech, je fascinující a samo o sobě nosné. O to víc pak zamrzí, že stejnou péči nevěnoval oné pochartistické normalizaci a přerodu v kapitalismus. Ale jde jen o takový povzdech na okraj, jinak se nezdráhám tuhle knížku označit jako milník, jak říkáš.

M. Z.: Mně přijde rozkošně ironické, že se největším českým odborníkem na Gotta stal zrovna Klusák, kterého považuju za hudebního publicistu s nejširším záběrem široko daleko. O tom, že byl jeho neotřelý pohled na gottovskou legendu v tuzemském prostředí potřeba, svědčí výmluvně i fakt, že se první náklad recenzované knížky během pár týdnů beznadějně vyprodal. Jasně, byly Vánoce, a jasně, Gottovo jméno na obálce prostě táhne. Rozhodně si ale nemyslím, že by si lidé knížku kupovali jen s vidinou nějaké senzace.

Kromě té Gottovy nedotknutelnosti, o kterou se tu opakovaně otíráme, je třeba taky říct, že tady existuje jakési gottovské trauma. To je přesně to, o čem mluvil Zdeněk Lukeš, když Gotta nazval zombií.

V tomhle ohledu Pavel Klusák plní terapeutickou roli, když svůj objekt líčí jako člověka s četnými chybami.